Породична средина и школски успех ученика са моторичким поремећајима

Ј. Радојловић¹

Family Background and School Achievement School Children with Physical Disabilty

Jasmina Radojlović

Сажетак: Готово да не постоји педагошка литература у области изучавања узрочника појаве школског успеха а да као битан фактор не убраја породицу. Породицу и породичне односе ученика са моторичким поремећајима детерминише способност родитеља, али и других чланова породице, да изграде објективан однос према свом детету, а то подразумева и изградњу исправних приоритета у развоју детета.

Предмет овог истраживања јесте повезаност карактеристика различитих аспеката породичне средине деце са моторичким поремећајима и њиховог школског успеха.

Циљ истраживања јесте испитивање повезаности општих (социо-економских) и специфично педагошких карактеристика породичне средине деце са моторичким поремећајима и њиховог школског успеха.

Породична средина дефинисана је преко неколико општих и специфичних педагошких аспеката. Општи аспекти породичне средине односе се на социо-економски статус. Специфичне педагошке карактеристике односе се на родитељску заинтересованост за школски успех деце, родитељску помоћ деци у школском учењу (дефинисано кроз савладавање наставног програма), родитељско ангажовање у формирању радних навика за учење код деце и родитељске подршке деци у упознавању шире околине.

Истраживање је обављено у Основној школи „Др Драган Херцог“ у Београду током школске 2009/10. На узорку од 75 испитаника,

Summary: There is no any pedagogical literature dealing with school achievement that does not include a family as a very important factor. Family and family relationships of children with physical disabilities determined by the ability of parents and other family members, to build an objective attitude towards his child, and that includes the construction of the right of priority in the development of the child.

The subject of this survey is the correlation between various family background of children with physical disabilities and their school achievement.

The aim of this survey is the connection between general (socio-economical) and special pedagogical characteristics of the family background of children with physical disabilities and their school achievement.

The family background is defined by several general and specific pedagogical aspects. General aspects of the family background are related to socio-economical status. Special pedagogical characteristics are related to parents interest for school achievement of their children, parents help in school studying (defined through school program), parents involving in forming learning habits and their support in exploring children surrounding.

The survey was done in primary school „Dr Dragan Hercog“ in Belgrade during 2009/2010. It involved 75 subjects. It was proved that economical conditions of family background did not make a great influence on school achievement of school children with physical disabilities. Found

1 Јасмина Радојловић, Висока медицинска школа струковних студија „Милутин Миланковић“, Београд.

пронађено је да економски услови породичне средине битно не утичу на школски успех ученика са моторичким поремећајима. Пронађена је корелација између школског успеха и образовног статуса испитаника, брачног статуса испитаника, родитељског пружања помоћи у изради домаћих задатака, охрабривање детета када му је тешко у школи, инсистирање родитеља на доследности у учењу и разговора са родитељима о разним темама.

Кључне речи: породична средина, ученици са моторичким поремећајима, школски успех.

Увод

Интерес савремене науке о специјалној едукацији и рехабилитацији све више се окреће школи (како редовној, тако и за ученике са посебним образовним потребама), са циљем да се утврди да ли школа оправдава она очекивања која се постављају пред њу и њен рад. Последњу деценију у развоју науке о специјалној едукацији и рехабилитацији особа са моторичким поремећајима обележила су истраживања која су у први план ставила потребе корелације оперативних циљева и задатака наставних програма, наставних метода, као и корелације у којима се одвија васпитно-образовни рад са способностима ученика са моторичким поремећајима за учествовање у наставним активностима са циљем да се утврди најпримеренији и најуспешнији облик и модел образовања и васпитања ових ученика. Важност бављења овим сегментом васпитно-образовног процеса, а самим тим и већа потреба за повратним информацијама, произлази из сложености општег моторичког, когнитивног, говорно-језичког, социјалног и емоционалног функционисања ове групе ученика и огромног утицаја на структурисање активности, груписање успеха и уопште читавог наставног рада и његових ефеката.

Основно образовање детерминишу бројне карактеристике (потпуност и свеобухватност, јединственост, неселективни карактер, фактор индивидуалног и социјалног развоја, најдужи степен система образовања). Једна од најмање изучаваних у области специјалне едукације и

a correlation between school achievement and educational status of respondents, marital status of respondents, parental assistance in homework, encourage the child when he was hard at school, urging parents to ensure consistency in learning and discussions with parents on various topics.

Key words: family background, schoolchildren with physical disabilities, school achievement.

рехабилитације особа са моторичким поремећајима, а у области школског успеха, јесте повезаност породице и њеног утицаја на успешност школе. „Основна школа је најближа породици и своје задатке треба да остварује у сарадњи са породицом. Отвореност школе према породици и породице према школи јединствена је по много чему и нема је такве ни на једном ступњу школовања. Основна школа има интерес и обавезу за успостављање почетне сарадње са породицом и стварање поверења породице према школи и образовању уопште. Од квалитета сарадње у основној школи зависи континуитет даље сарадње са школом, а од тога у највећем степену успех ученика. Облици и садржаји сарадње са родитељима далеко су богатији у Основној школи, почев од разноврсних облика међусобног информисања, преко образовања родитеља за педагошку функцију, до њиховог укључивања у реализацију делова програмских садржаја. Због схватања важности сарадње породице и школе у развоју и васпитању младих генерација, имајући у виду и њихову обухватност, породици и школи се, често и неоправдано, приписује улога „дежурног кривца“ за све недостатке и нежељене појаве“ (Николић Р, 1998, стр. 4).

Циљ истраживања

Општи циљ истраживања јесте испитивање повезаности општих (социо-економских) и специфично педагошких карактеристика породи-

чне средине деце са моторичким поремећајима и њиховог школског успеха.

Метод рада

Истраживање је обављено у школској 2009/2010. години. Узорак за истраживање чинили су родитељи ученика од I до VIII разреда Основне школе „Др Драган Херцог“ у Београду. Истраживање је обухватило 75 испитаника, родитеља у следећим организационим јединицама: Специјална болница за церебралну парализу, Београд, Сокобањска 13. и Браће Јерковић 5; Клиника за рехабилитацију „Др Мирослав Зотовић“, Београд, Сокобањска 13, децје одељење и ученици из кућне наставе.

Метод истраживања је дескриптиван, а истраживање, у суштини, пружа опис карактеристика породичне средине деце са моторичким поремећајима и њихову повезаност са постигнутим школским успехом.

Технике и инструменти истраживања

Примењена је техника анкетирања. За потребе овог истраживања конструисан је **Упитник за процену педагошких аспеката породичне средине деце са моторичким поремећајима**. Велики број питања у упитнику има елементе скале процене. Упитник се састоји из неколико делова: а) социо-економски статус породице; б) родитељска заинтересованост за школски успех деце са моторичким поремећајима; в) родитељска помоћ деци у школском учењу; г) родитељска ангажованост у формирању радних навика за учење код деце са моторичким поремећајима; д) родитељска подршка деци са моторичким поремећајима у упознавању шире околине.

У циљу прикупљања података о интелектуалном статусу, података о врсти и степену моторичког поремећаја, података о програму по коме ученик похађа школу, као и података о школском успеху коришћена је **школска и медицинска документација ученика**. Иста документација је коришћена у сврху

прикупљања података о социо-економском и образовном статусу породице.

Резултати и дискусија

На основу добијених резултата истраживања и њихове статистичке анализе може се констатовати:

Образовни статус родитеља високо статистички значајно ($p=0,003$) корелира са школским успехом ученика, јер деца родитеља са завршеним високим образовањем постижу бољи успех у односу на децу родитеља са завршеном средњом и основном школом. Пронађена је статистички значајна корелација између школског успеха ученика са моторичким поремећајима и брачног статуса родитеља ($p=0,035$), јер деца чији су родитељи у брачној заједници постижу бољи успех од деце из разорених породица. Тиме се може потврдити да социјални статус родитеља значајно утиче на школски успех ученика са моторичким поремећајима, док повезаност између економског статуса родитеља и школског успеха ове деце није пронађена.

Заинтересованост родитеља за израду домаћих задатака своје деце статистички значајно ($p=0,010$) утиче на школски успех ученика. Тачније, што се родитељи више интересује за домаће задатке своје деце, то они показују бољи школски успех. У директној корелацији са претходним резултатом налази се статистички висока повезаност школског успеха ученика деце са моторичким поремећајима и родитељског пружања помоћи деци у изради домаћих задатака ($p=0,002$). Другим речима, што родитељи више пружају неопходну помоћ деци у изради домаћих задатака, то је школски успех деце бољи. Сарадња родитеља са наставницима, као и интересовање за школске обавезе немају значајног утицаја на школски успех ових ученика.

У области испитивања повезаности родитељске помоћи деци са моторичким поремећајима и школског успеха пронађена је повезаност између охрабривања детета када му је тешко у школи и школског успеха ($p=0,028$), док корелација осталих варијабли у овој об-

ласти и школског успеха ученика са моторичким поремећајима (пружање директне помоћи у учењу, врста помоћи, редовност пужања помоћи и извор помоћи) није пронађена.

Инсистирање на доследности у учењу, као једне од варијабли којом је праћена повезаност школског успеха ученика и родитељске ангажованости у формирању радних навика, статистички значајно корелира са школским успехом ученика са моторичким поремећајима ($p=0,030$). Остале испитиване варијабле у овој области (инсистирање на учењу на истом месту, ко учествује у развијању радних навика, које радне навике родитељи сматрају важним) не корелирају са школским успехом ученика нашег узорка.

Постоји статистички значајна повезаност између школског успеха ученика и разговора са родитељима о разним темама ($p=0,039$), при чему деца која са родитељима разговарају о разним темама имају бољи школских успех од ученика који немају ту могућност. У осталим испитаним варијаблама (информисање детета о дешавањима о окружењу, укључивање детета у свакодневне активности, одвођење детета на културна и спортска дешавања, укључивање детета у радионице ван његове школе, доминантне активности у слободном времену) нема статистички значајне повезаности.

Ангажованост породичне средине деце, у праћеним варијаблама, има улогу у постизању школског успеха деце са моторичким поремећајима, али се уочава да неки други фактор доминира у креирању школског успеха ове деце. У прилог ового говори то да добијени резултати у области специфичних аспеката породичне средине не корелирају са доступним резултатима сличних истраживања спроведеним на породицама деце типичне популације, иако се и у тим истраживањима уочава варирање резултата и постојања статистичке повезаности између специфичних педагошких аспеката породичне средине и школског успеха.

Разлоге за овакве резултате можемо пронаћи у следећем:

1. истраживање се бавило испитивањем повезаности школског успеха ученика са моторич-

ким поремећајима и специфичних аспеката породичне средине, односно варијабли које је тешко контролисати, јер се резултати заснивају на одговорима родитеља, дакле на субјективном ставу испитаника а не на објективној контроли.

2. ученици обухваћени истраживањем имају школски успех у распону оценом добар 3 до оценом одличан 5, што се може окарактерисати као веома добар средњи успех, па самим тим могућност добијања разлика у мереним варијаблама и провера значајности корелације праћених варијабли и школског успеха била је значајно смањена. Поред овог, истраживања која су се бавила школским успехом ученика са моторичким поремећајима (Илић-Стошовић Д, 2005) истичу да нумеричка оцена није објективни показатељ школског успеха ученика, јер у њеном формирању учествују бројни други фактори, па је тако могуће да овако висок просек ученика нема објективну вредност.
3. будућа истраживања у овој области требало би да испитају у којој мери моторички поремећај (врста и степен), поред родитељског ангажовања, утиче на појаву школског неуспеха, а школски успех би требало да буде проверен стандардизованим тестовима знања. Требало би, такође, као контролну групу увести наставнике, који би изнели свој став о ангажовању родитеља. Даље, било би интересно испитати утицај породичне средине на појаву школског успеха деце са моторичким поремећајима поређењем групе ове деце која у школу долазе из породичне средине са групом деце која су смештена на болничко лечење без родитеља.

Закључак

Ово истраживање је још једном потврдило да популација деце са моторичким поремећајима, по својој специфичности породичног, личног и општег функционисања, захтева посебан методолошки и истраживачки прилаз.

Литература

1. Антонијевић Р. и Јањетовић Д.: Тимсс 2003 у Србији. Институт за педагошка истраживања, Београд, 2005.
2. Иланковић В. и Иланковић Н.: Психомоторни развој дeтeтa. Висока медицинска школа струковних студија „Милутин Миланковић”, Београд, 2009.
3. Илић Д.: Способности телесно инвалидних ученика као фактора избора наставних метода у разредној настави. Магистарска теза, Дефектолошки факултет Универзитета у Београду, Београд, 2001.
4. Илић-Стошовић Д.: Вредновање школског успеха ученика са телесном инвалидношћу. Докторска дисертација, Дефектолошки факултет Универзитета у Београду, Београд, 2005.
5. Мужих В.: Методологија педагошких истраживања. Завод за уџбенике и наставна средства, Сарајево, 1986.
6. Станојловић Б.: Породица и васпитање деце. Научна књига, Београд, 1992.
7. Деца са посебним потребама, дете са развојним сметњама у Основној школи, Учитељски факултет, Београд, 1997.
8. Николић Р.: Континуитет успеха ученика Основне школе. Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета, Београд, 1998.